

ХОТИРА

Бола каби беғубор эди...

Атиги биргина асари билан күлпартынг ёдидә қолған ижодкорлар ҳақида эшиг-гәнмисиз? Мен шундайлардан бири ҳақида ҳыкоя қылмоқчиман.

«Тонг юлдузи-га ишгина келген пайтларым эди. Үшанда республикамизда журналистлар учун иккита кампания дәрви мавжуд эди. Бири пахта териш мавсуми бўлса, иккинчиси обувани ташкил этиш эди. Газета ва журналларнинг ходимлари обунага пухта тайёрларик кўришарди. Сентябрь ойи кириши билан ходимларнинг вилоят-ма-вилоят юриси бошланади. Камина ҳам энг чекка вилоят — Хоразмга борадиган бўйдим. Лекин бу соҳада таҳрибам йўқ эди. Буни билган раҳбаримиз кимгadir сим қоқи, менга шундай дедилар:

— «Фунча»дан Собит Абдулаев борар экан. Ӯша кишини мажхам ушланг... Собит ака билан салом-алик килиб юрадим, якиндан билмасдим: У киши ўта кувноқ, ҳазилкаш, латифага уста эдилар. Латифалари бола тилида айтиларди. Газета ва журналларда ёълон килиниб турдилар.

— Бўти, ўртоқон, са-молётда учрашамиз, — дедилар менинг ҳамроҳ бўйиб бораётганимдан хурсандликларни билдириб.

Самолётда кизик воеқа бўлди. Стоардесса, одатда-гидек, ширинлик улаша бошлади. Самолётда тар-қатладиган конфетнинг мазаси бошқача бўларди.

Дўконларда бунақаси со-тилмасди. Собит ака стюардессадан: «Нечтагача оли-шим мумкин?» деб сўрадилар. Бунақа саволни кутмаган қиз елка қисганча у кишига патнис тутди. Собит ака «Ўзингдан кўр» дегандек бир сиким конфетни олиб, чўнтакка урдилар. Мен ҳазиллашаптилар, ҳозир кайтариб патнисга ташласалар керак, деб турсам, қайтага мени ҳам «кўпроқ олинг» дегандай туртиб кўйдилар. Мен ун-дай қула олмадим.

— Уляманг, ўртоқон, уялсангиз обуначисиз қолиб кетасиз, — деб кулдилар Собит ака. У кишининг «ўртоқон» дейишлари содда, болатблат эканникларини билдириб турарди. Собит аканинг стюардес-сага киглан ҳазилларнинг сабабини мактабга ўқувчилар билан учрашуга боргандан билди. Юкори синф ўқувчилари пахта даласида бўлгани учун мактабда фа-кат бошланғич синф ўқувчилари қолишиган экан. Улар ҳам дарсдан кейин далага чиқишаркан. Собит ака даврага чиқиб, шёт айтган боланинг исм-шарифини билиб олар; кейин:

— Мана бу конфетни са-молётчи опа: «Аълочи ўқувчи фалончи фалончиевга бериб кўйинг» деди, — деб алоҳида мулоzатам би-либ олар; кейин:

Хоразм сафари сабаб Собит ака билан қадрёнлашиб кетдик. Устоз бўйлиб қолдилар. Улар кичконтой-

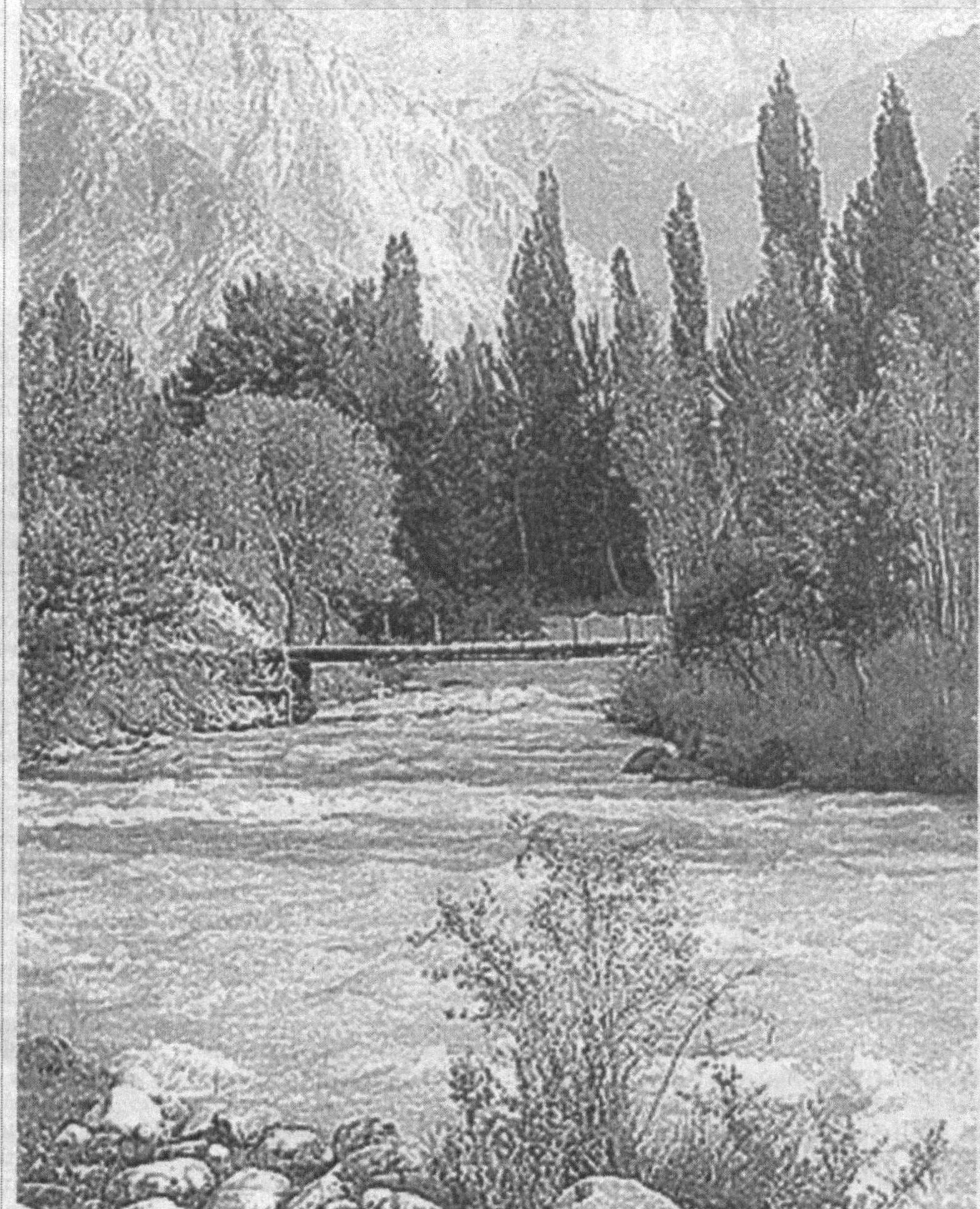
лар психологиясини яхши билар эдилар. Болалар журналисти учун энг мухими, энг кераги ҳам шу эди. Яна бир гап: у киши тили чу-чук болаларни даволайдиган шифокор бўлмасалар хам, «Кўк чойнакка оқ копқоқ» ёки «Қишида киши миши пишмасмиш, лишса кишиши эмасмиш каби юзлаб тез айтишлари билан болалар тилини қайрадилар. «Ўзи таёк — учи бўйек» (қалам), «Маконидир дала-лар, ер тагида болалар» (картошка) сингари топишмоқлари билан уларнинг зеҳинни чархларидар. Са-фарга чиқсанларида таҳририят топшириғидан ортиб одамлар билан сұхбатлашиб, қадимги топишмоқлар ва тез айтишларни тўплаб келардилар. У пайтларда «Фунча»нинг охирги саҳифаси топишмоқ ва тез айтишларсиз чикмасди. Бу жажжи жанрларнинг қалам ҳаки ҳам бўланд бўларди.

Борадиган Собит ака билан Андижон вилоятига бордик. Асака шаҳрида мактаб ўқувчиларни билан учрашув ўтказиб турсак, бир йигит ўзини туман газетасининг мухбири деб танишириб, «бош мухарриримиз сизларни «Чўнтақ»да ош дамлаб кутаятилар», деб колди. Иккаламиз бир-бirimiziga қарарадик. Мезбоннинг исм-шарифи бизга нотаниш эди. Бордик. Бош мухаррир кучи очиб кутиб олди. Мазлум бўлишича, Собит ака туман газетасидаги «Биласизми?» рукнининг фаол мухбирларидан экан. Ушанда Собит акани яна бир, марта қашф килинганан.

Качон хоналарига кирсам табиатта, жоноворларга, технигага оид турли туман журналларни ўқиб ўтирган бўлардилар. Бунака на-шорлар пойтат бўлгани учун Тошкенттагина этиб келар, вилоятларга бормас эди.

Эркин МАЛИК
Суратда: Эркин Жураев, Собит Абдулаев (ўртоқон) Суннат Сайдалиев

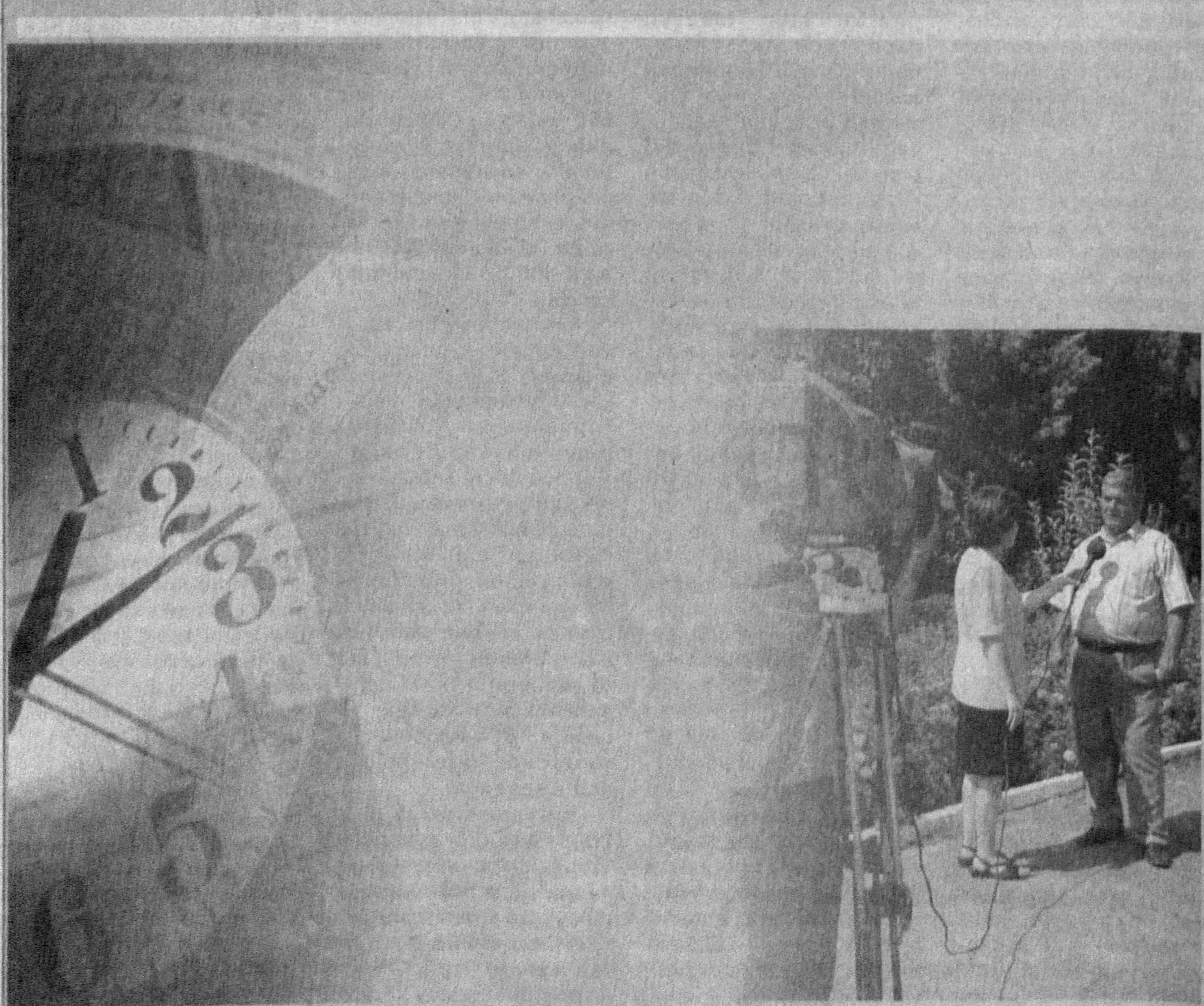
ЖИЗЗАХ ДАВЛАТ МАРКАЗИЙ ЎРМОН ҲУЖАЛИГИ ЖАМОАСИ

юртимиз ОАВ вакилларини
касб байрами
билан салимий
муборакбод
этади.

“Бухоро пахтасаноат” ХУДУДИЙ АКЦИЯДОРЛИК БИРЛАШМАСИ ЖАМОАСИ

барча ОАВ ходимлари ва
матбаа соҳаси вакилларини
байрам билан
қутлайди.

«Қишлоқхўжаликкимё»
очиқ акциядорлик
жамияти

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ ХУДУДИЙ АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИ ЖАМОАСИ

матбуот ва оммавий ахборот
воситалари ходимларини
байрам билан табриклайди.

МАЪНАВИЯТ

ЁРУГ НИЯТ

АФАНДИНИНГ ЎГЛИ БОР

Ўшанда ўтган йилнинг сентябрь эди. Зарур бир юмуш билан Наманган вилоятига бирор кириб ўтишимга тўғри келди. Тенасига «муҳаррир» деб ёзилган чоғроққина хона эшигини очар эканман, тўдуда ўтирган, тўлдан келган, ўтга бўйли киши жойдан чакқонлик билан турди-да, менга пешов тици.

Қадрдононлардай карши олди. Мулоқотдан маълум бўлдики, у ўша машҳур ҳажвигўй ёзувчи, шоир ва журналист Адҳам Ҳамдамнинг ўғли ўлат Ҳамдам экан. Шу заҳоти хаёлнинг учур оти бизни бундан элек кийи аввали дамлар сари олиб кетди.

Мубобагасиз айтиш мумкинки, ўша йилларда ёзувчилар, таникли арбоблар, адабиёт ва латифа муҳислари Адҳам Ҳамдамни яхши танириди. Адҳам ака юморга усталиги, латифанинг ҳазинаси бўлганидан «Фарғона афандиси» деган «унвон» олган эди.

Биз — бир гурух адабиёт ихломсандлари, ҳаваскор қаламкашлар Фарғона давлат педагогика институту

муҳсин, Аскад Мухтор, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов сингари адабиётимиз дарғалари Адҳам аканинг хузурiga ошикар эканлар.

Машҳур рус ёзувчиси К. Симонов ҳам Адҳам аканинг тоқирилгига койил колган эканлар.

Бузиган ёзувчиларга ошикар эканлар.

Адҳам ака ўтиришада каламкашлардан тутмасдилар.

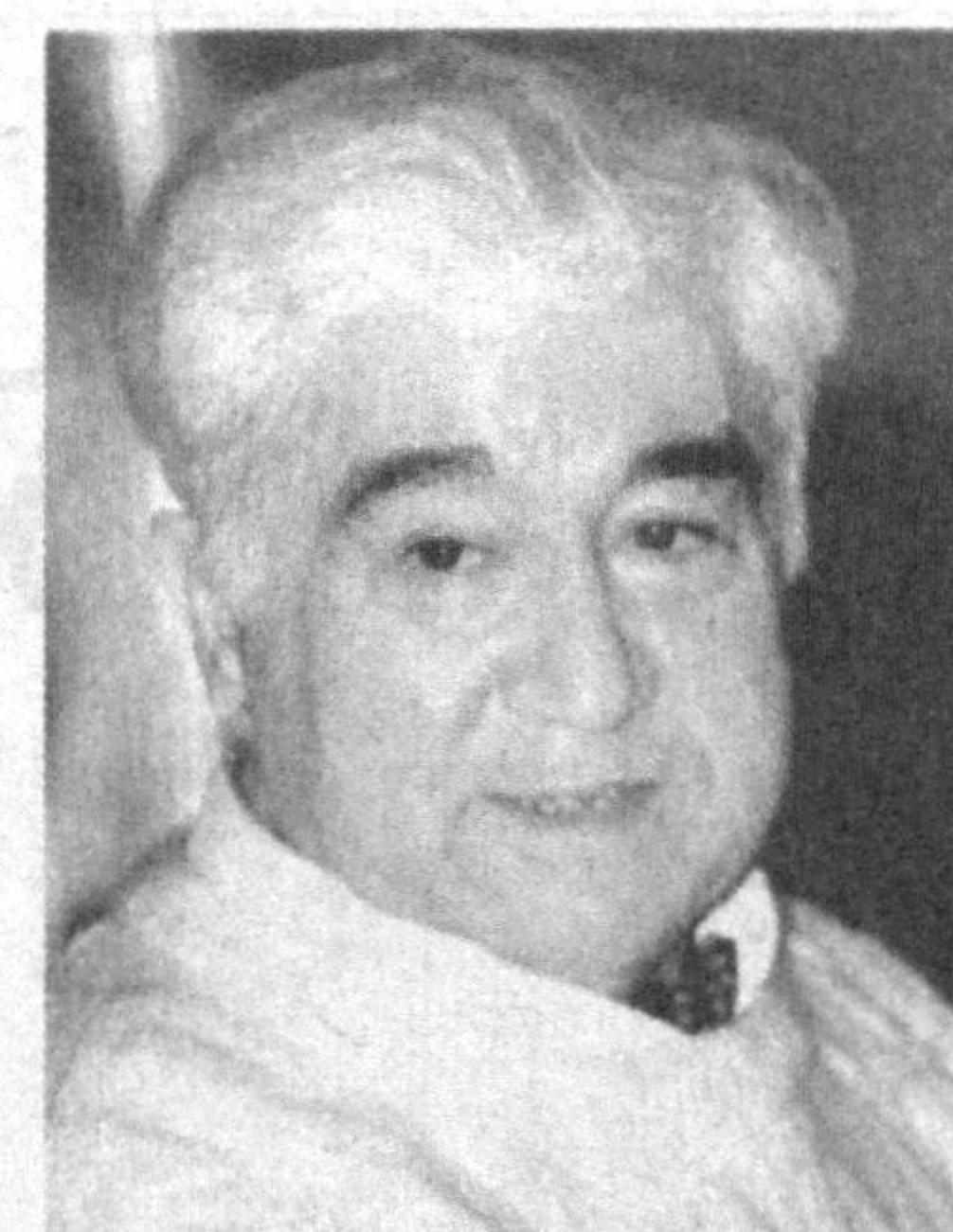
Машҳур ҳамма нарса газетаси «Бўлалар дунёси»

да, «Маркази ҳамма нарса»

да

Азиз НЕСИН

ХАЖВИЯ

АЙБ КИЛДА?

Зоқ ўтмишда,
қандай дир
бир давлатда
жаноб Ахмед
деган киши
яшаган экан.
У арпа, мак-
кожуори ва сомон билан
саадо қиласаркан.

Жуда тежамкор бўлганидан кундан-кунга бойиб кетибди. Чунки у бўлар-бўлмаса сарф-харажат кимласа ва шу йўл билан ахволини иктисадий жиҳатдан мустаҳкамлаб олиди.

Кунларнинг бирда хо-
тини:

— Ўзимизнинг пойаб-
зали яроқсиз бўлиб
қолди. Унга янгисини олиб
бермасак бўлмайди, —
дебди.

Ахмед эътироф билди-
риди:

— Яна янгисими? Болалигимда онам икки-уч йилда битта оёқ кийими олиб берарди, шунга ҳам отаминг жаҳли чиқарди. Бизнинг даврда, — дебди у, — беш-ён йиллаб йир-
тилмасди. Ўзимиз эса айерлик килиб, зўргиза икки ойгина кийдими?

— Бунда менинг айбим йўқ, — дебди хотини. — Уни ўғлининг кийган-ку!

Она ўғлининг олдига бориб, танбеҳ берга бош-
лабди:

— Вой, ярамас-ей! Отанг билан биз кичики-
гимизда бир жуфт оёқ кийимини иккита йил киар-
дик, ҳозирги болаларда вижден қолмаган. Сен уни икки ойга ҳам етказолма-
дин!

— Менинг айбим нима?

— Жавоб бериди ўғил. — Авваллари оёқ кийимини йил бўйи киярдим, буни отам ҳам, сиз ҳам била-
сиз-ку. Бир ярим йилга етадиган пойабзалининг ўзи бормикан? Ҳозирги-
ларнинг сифати тобора ёмонлашашти... икки ой чида берасман катта гап! Аслида совдогарларда вижден қолмаган, бунинг

сабабини улардан сўраш керак: чидамсиз пойабзал сотишяпти!

Она-бola оёқ кийими савдоси билан шугулланда-
нган дўкондорга учра-
шиши.

— Менинг бехудага ай-
ламан! — дебди сотувчи. — Сифатсиз оёқ кийими со-
тишишидан фақат сиз ши-
кот килаёттанинг йўқ.

Ҳамма норози. Ўйлайсиз-
ки, менга ҳам шу пойаб-
заллар ёқадими? Нима ҳам қила олардик, замон шунақа:

одамлар вижден
борлигини унтиб кўйиш-
ган. Этиқдўзлар шундай
мол жўнатишиятни. Улар-
дан сўраш керак!

Нихоят, ҳаридорлардан тушган шикоятлар сотув-
чининг ҳикодигидан бўйиб олдикни, унинг ҳам асаби чидамни, этиқдўз-
нинг олдига бориб, нега чидамни ва мустаҳкам оёқ
кийими тайёрланма-
ётганини аникламоқчи бўлди.

— Бунинг сабабини менидан изламанг, — жа-
воб берди этиқдўз. — Тўғрисини айтсан, маҳсу-
лоторлар тайёрлаша аввал-
гилардан кўпроқ пул сар-
флајпман. Қанчалик қўм-
мат бўлмасин, барибир, мол сифатсиз. Илгариги
одамларда вижден қолмаган. Нарх кундан-
кунга юқориб боряпти-ю, сифатга келсан, ҳамон ўшандай — бўлмағур.

Фабрикани тери аёсси билан шугулланадиган чайковчини хузурига чорлади.

— Жудаям тўғри! Қўши-
ламан! — дебди олибсатор. — Бизнинг даврда тери унчалик мустаҳкам эмас, аввалгиларга ўшаб. Лекин бу мен туфайли эмас. Негаки, күшонага ҳайдаб келтирилаётган ҳўқизлар-
нинг эгалари бизга шундай тери топширилди. Бир-
дорадим, илгариги одамлар вижден қолмаган. Нарх кундан-
кунга юқориб боряпти-ю, сифатга келсан, ҳамон ўшандай — бўлмағур.

Чайковчи мол терисини сараловчилар бошлиғига учрашиди. У шикоят-

учради.

— Худо шоҳид! — дея унга шунтунира бошлади савдогар. — Қадрдоним, замон ўзгарилини. Бизнинг даврда одамлар орномусни унтиб кўйишган. Эх-хе бир қанча тери ошловчи фабрика шартномаларини бекор килдим ҳам — бармоқ билан санашга улугурмайсан. Маҳсулотларнинг ҳаммаси бир хил — чирик.

Этиқдўзнинг гаплари чарм савдогарининг жонини суғуриб олгандан бўлди. У тери ошловчи фабрика шўхайинининг хузурига отланди.

— Айтиётганинг барни — ҳақиқат, — деди унга фабрикачи. — Аммо бунда менинг ҳандай айбим бўлиши мумкин? Муқаддам фабрикани сифатни олдира бориб, нега чидамни ва мустаҳкам оёқ кийими тайёрланма-
ётганини аникламоқчи бўлди.

— Шунга ўшаша мурожа-
атларнинг кўплиги этиқдўз

кўнглига гулгула солди. У нима учун терилар бунчалик сифатсиз ва тезда иштирилди кетади деган саволга жавоб топмоқни бўлиб, ҳомаше билан шу-
гулланадиган савдогарга

ни ўшитиб бўлгач, шундай деди:

— Илло, менинг айбим нима? Агар ўз танамдаги терини соттанимда эди, ёмни маҳсулот учун ҳар қанча ҳақорат ўшитсан арзирди. Бироқ, мен ўз теримни эмас, оддий бука терисини сотаман. Билмадим, ишонасизими-
йўқми, ҳатто ҳўқизларда ҳам вижден қолмади.

Менинг айбим нима? Ҳамма бало шундаки, одамлар виҳодни унтиб кўйишган. Эй, кардошим, замон ўзгартган. Ҳулим авваллари пойабзалини йиллаб киради. Энди эса уни икки ойгина кийиб, ахлатга иргитиб юборишга маҳбур бўлаётган! Улар сифатсиз ишлаб чиқариляпти, гарчанд нарихи осмонда бўлса-да. Ҳозир уст-бош ҳам, озуқ ҳам шундай. Оилани бокиш учун бошқалар нима килса, шуни қилаյпман, холос. Лекин, ишон, бундай ишни ўчишишиб килаётганинг йўқ. Бунда асло айборд эмасман.

Айбордни топиш яна айланни ҳаракатта туши. Савдогар Ахмед-бейнинг ҳақиқати, этиқдўзнинг олдига чопти, этиқдўз — фабрикачи — ҳақиқатни ҳаракатта туши. Суярларни котмаяпти. Бунақа теридан чидамли пойабзалини тиқиб бўлаётган!

— Эшит, мўминтой, виҳодни борни? Қаёнгача савдогарларни жонини савдогарларни олдида вижден қолмаган. Нарх кундан-
кунга юқориб боряпти-ю, сифатга келсан, ҳамон ўшандай — бўлмағур.

Фабрикани тери аёсси билан шугулланадиган чайковчини хузурига чорлади.

— Жудаям тўғри! Қўшиламан! — дебди олибсатор. — Бизнинг даврда тери унчалик мустаҳкам эмас, аввалгиларга ўшаб. Лекин бу мен туфайли эмас. Негаки, күшонага ҳайдаб келтирилаётган ҳўқизлар-
нинг эгалари бизга шундай тери топширилди. Бир-
дорадим, илгариги одамлар вижден қолмаган. Нарх кундан-
кунга юқориб боряпти-ю, сифатга келсан, ҳамон ўшандай — бўлмағур.

Чайковчи мол терисини сараловчилар бошлиғига учрашиди. У шикоят-

ни ўшитиб бўлгач, шундай деди:

— Охурдаги арпанинг ярми кум! Сомон ўрнига қандайdir чириган нарсалар билан озукланамиз. Илгари шундай емиши беришганни? Озиқ ҳандай бўлса — шунақа тери-да!

Хўзис жудаям хафа бўлди. У хўжайнининг олдига бориб, алам билан бўклиди:

— Нима учун мен ҳақиқати, ҳайримагапсан? Озуқа кам беярпсан, у ҳам бўлса ифлос ва таъмисиз. Суярларни котмаяпти, тे-
рим ҳам қалинлашмаяпти. Бунақа теридан чидамли пойабзалини йиллаб киради. Энди эса уни икки ойгина кийиб, ахлатга иргитиб юборишга маҳбур бўлаётган! Улар сифатсиз ишлаб чиқариляпти, гарчанд нарихи осмонда бўлса-да. Ҳозир уст-бош ҳам, озуқ ҳам шундай. Оилани бокиш учун бошқалар нима килса, шуни қилаяпман, холос. Лекин, ишон, бундай ишни ўчишишиб килаётганинг йўқ. Бунда асло айборд эмасман.

Айбордни топиш яна айланни ҳаракатта туши. Савдогар Ахмед-бейнинг ҳақиқати, этиқдўзнинг олдига чопти, этиқдўз — фабрикачи — ҳақиқатни ҳаракатта туши. Суярларни котмаяпти. Бунақа теридан чидамли пойабзалини йиллаб киради. Энди эса уни икки ойгина кийиб, ахлатга иргитиб юборишга маҳбур бўлаётган! Улар сифатсиз ишлаб чиқариляпти, гарчанд нарихи осмонда бўлса-да. Ҳозир уст-бош ҳам, озуқ ҳам шундай. Оилани бокиш учун бошқалар нима килса, шуни қилаяпман, холос. Лекин, ишон, бундай ишни ўчишишиб килаётганинг йўқ. Бунда асло айборд эмасман.

Айбордни топиш яна айланни ҳаракатта туши. Савдогар Ахмед-бейнинг ҳақиқати, этиқдўзнинг олдига чопти, этиқдўз — фабрикачи — ҳақиқатни ҳаракатта туши. Суярларни котмаяпти. Бунақа теридан чидамли пойабзалини йиллаб киради. Энди эса уни икки ойгина кийиб, ахлатга иргитиб юборишга маҳбур бўлаётган! Улар сифатсиз ишлаб чиқариляпти, гарчанд нарихи осмонда бўлса-да. Ҳозир уст-бош ҳам, озуқ ҳам шундай. Оилани бокиш учун бошқалар нима килса, шуни қилаяпман, холос. Лекин, ишон, бундай ишни ўчишишиб килаётганинг йўқ. Бунда асло айборд эмасман.

Айбордни топиш яна айланни ҳаракатта туши. Савдогар Ахмед-бейнинг ҳақиқати, этиқдўзнинг олдига чопти, этиқдўз — фабрикачи — ҳақиқатни ҳаракатта туши. Суярларни котмаяпти. Бунақа теридан чидамли пойабзалини йиллаб киради. Энди эса уни икки ойгина кийиб, ахлатга иргитиб юборишга маҳбур бўлаётган! Улар сифатсиз ишлаб чиқариляпти, гарчанд нарихи осмонда бўлса-да. Ҳозир уст-бош ҳам, озуқ ҳам шундай. Оилани бокиш учун бошқалар нима килса, шуни қилаяпман, холос. Лекин, ишон, бундай ишни ўчишишиб килаётганинг йўқ. Бунда асло айборд эмасман.

Айбордни топиш яна айланни ҳаракатта туши. Савдогар Ахмед-бейнинг ҳақиқати, этиқдўзнинг олдига чопти, этиқдўз — фабрикачи — ҳақиқатни ҳаракатта туши. Суярларни котмаяпти. Бунақа теридан чидамли пойабзалини йиллаб киради. Энди эса уни икки ойгина кийиб, ахлатга иргитиб юборишга маҳбур бўлаётган! Улар сифатсиз ишлаб чиқариляпти, гарчанд нарихи осмонда бўлса-да. Ҳозир уст-бош ҳам, озуқ ҳам шундай. Оилани бокиш учун бошқалар нима килса, шуни қилаяпман, холос. Лекин, ишон, бундай ишни ўчишишиб килаётганинг йўқ. Бунда асло айборд эмасман.

Айбордни топиш яна айланни ҳаракатта туши. Савдогар Ахмед-бейнинг ҳақиқати, этиқдўзнинг олдига чопти, этиқдўз — фабрикачи — ҳақиқатни ҳаракатта туши. Суярларни котмаяпти. Бунақа теридан чидамли пойабзалини йиллаб киради. Энди эса уни икки ойгина кийиб, ахлатга иргитиб юборишга маҳбур бўлаётган! Улар сифатсиз ишлаб чиқариляпти, гарчанд нарихи осмонда бўлса-да. Ҳозир уст-бош ҳам, озуқ ҳам шундай. Оилани бокиш учун бошқалар нима килса, шуни қилаяпман, холос. Лекин, ишон, бундай ишни ўчишишиб килаётганинг йўқ. Бунда асло айборд эмасман.

Айбордни топиш яна айланни ҳаракатта туши. Савдогар Ахмед-бейнинг ҳақиқати, этиқдўзнинг олдига чопти, этиқдўз — фабрикачи — ҳақиқатни ҳаракатта туши. Суярларни котмаяпти. Бунақа теридан чидамли пойабзалини йиллаб киради. Энди эса уни икки ойгина кийиб, ахлатга иргитиб юборишга маҳбур бўлаётган! Улар сифатсиз ишлаб чиқариляпти, гарчанд нарихи осмонда бўлса-да. Ҳозир уст-бош ҳам, озуқ ҳам шундай. Оилани бокиш учун бошқалар нима килса, шуни қилаяпман, холос. Лекин, ишон, бундай ишни ўчишишиб килаётганинг йўқ. Бунда асло айборд эмасман.

Айбордни топиш яна айланни ҳаракатта туши. Савдогар Ахмед-бейнинг ҳақиқати, этиқдўзнинг олдига чопти, этиқдўз — фабрикачи — ҳақиқатни ҳаракатта туши. Суярларни котмаяпти. Бунақа теридан чидамли пойабзалини йиллаб киради. Энди эса уни икки ойгина кийиб, ахлатга иргитиб юборишга маҳбур бўлаётган! Улар сифатсиз ишлаб чиқариляпти, гарчанд нарихи осмонда бўлса-да. Ҳозир уст-бош ҳам, озуқ ҳам шундай. Оилани бокиш учун бошқалар нима килса, шуни қилаяпман, холос. Лекин, ишон, бундай ишни ўчишишиб килаётганинг йўқ. Бунда асло айборд эмасман.

Айбордни топиш яна айланни ҳаракатта туши. Савдогар Ахмед-бейнинг ҳақиқати, этиқдўзнинг олдига чопти, этиқдўз — фабрикачи — ҳақиқатни ҳаракатта туши. Суярларни котмаяпти. Бунақа теридан чидамли пойабзалини йиллаб киради. Энди эса уни икки ойгина кийиб, ахлатга иргитиб юборишга маҳбур бўлаётган! Улар сифатсиз ишлаб чиқариляпти, гарчанд нарихи осмонда бўлса-да. Ҳозир уст-бош ҳам, озуқ ҳам шундай. Оилани бокиш учун бошқалар нима килса, шуни қилаяпман, холос. Лекин, ишон, бундай ишни ўчишишиб килаётганинг йўқ. Бунда асло айборд эмасман